



Po týždňoch skúšania divadlo mení program. Na výročie Novembra nebude hrať Dėkanovského inscenáciu. FOTO: JUDY



Marcel Dėkanovský hovorí o impotencii divadla. Na snímke z roku 2011, keď získal cenu primátora. FOTO: MESTO KOŠICE



Peter Kalmus spochybňuje rozhodnutie súdu, ktoré Dėkanovského očistilo od spolupráce so štátnou bezpečnosťou. FOTO: JUDY



Herečku Ľubu Blaškovičovú mrzí, že divadlo i aktéri Novembra sa dostali do zbytočného konfliktu. FOTO: JUDY

Výročie Nežnej. Štátne divadlo stoplo kontroverznú premiéru

KALMUS: JE ABSURDNÉ HRAŤ DIELO AGENTA ŠTB. DĚKANOVSKÝ REAGUJE

Blaškovičová upozorňovala, že to nie je dobrý nápad a môže to poškodiť autorovi aj divadlu.

KOŠICE. Štátne divadlo Košice v pondelok oznámilo, že mení titul premiéry venovanej 30. výročiu novembrových udalostí.

Odvoláva sa pri tom na technické príčiny.

Namiesto pôvodne plánovaného performance Spin Marcela Dėkanovského uvedie 14. novembra na Malej scéne netradičné predstavenie List Gustávovi Husákovi podľa známeho Otvoreného listu Václava Havla z apríla 1975.

Informoval o tom hovorca divadla Svjatoslav Dohovič.

Objavil sa vo zväzkoch

Podľa spoluzakladateľa Občianskeho fóra v Košiciach Petra Kalmusa môže za zmenu osoba Dėkanovského.

„Po trpezlivom úsilí sme dosiahli malé víťazstvo. V košickom štátnom divadle sa nebude hrať hra agenta ŠtB, ale dielo Václava Havla,“ avizoval výtvarník.

Podľa zväzkov, ktoré v roku 2004 začal na základe zákona zverejňovať Ústav pamäti národa, Dėkanovského štátna bezpečnosť (ŠtB) zaregistrovala ako tajného spolupracovníka s krycím menom Marcel v decembri 1974.

Dėkanovský podal v roku 2010 žalobu pre svoju evidenciu.

Okresný súd Košice I v roku 2012 rozhodol, že vo zväzkoch ŠtB je ako agent vedený neoprávnené a že s komunistickou štátnou bezpečnosťou nespupracoval.

Ústav pamäti národa, ktorý bol v spore odporcom, sa proti rozsudku neodvolal.

Kalmus: Donášal na Strýka

Podľa Kalmusa ho síce súd očistil, no vychádzal pritom z výprázdneného spisu.

„V tom období prebiehalo množstvo podobných súdov a Ústav pamäti národa nemal finančné ani právne kapacity, aby sa odvolával voči rozsudkom. Ale ŠtB mala od novembra 1989 do

marca 1990, keď odovzdávala kancelárie, tri mesiace, aby čistila, čo sa dalo.“

Kalmus hovorí, že existuje množstvo iných spisov.

„Napríklad spis Komúna o Marcelovi Strýkovi a jeho priateľoch. Tam ho Dėkanovský dlhé obdobie, keď boli kolegovia v televízii, udáva. Existujú ďalšie spisy, v ktorých udáva ďalších ľudí. To, že súd rozhodol, že s ŠtB nespupracoval, neznamená, že to tak je. Nemám zášť ani nič osobné voči Marcelovi Dėkanovskému, ale je jednoducho absurdné, aby agent ŠtB na výročie Novembra režíroval hru.“

O spise Komúna sa Kalmus dozvedel pred dvoma rokmi, aktuálne o ňom vzniká dokumentárny film.

Odôvodnenie technickými problémami pri zrušení tejto hry podľa Kalmusa neobstoja. „To je také normalizačné.“

Spoluprácu odmieta

Dėkanovský sa voči obvineniam ostro ohradil.

„Tá blbosť ohľadne mojej spolupráce s ŠtB je nehorázný komplex ľudí, ako je napríklad moja dlhoročná kamarátka Ľuba Blaškovičová. Nikdy som s ŠtB nespupracoval a ani som nevedel, čo to je. Režíroval som vyše 200 hraných filmov a inscenácií, ako by som mohol mať čas na nejakú spoluprácu? Je v tom závisť, nenávisť a úzkoprsosť.“

Pripomína, že proti komunistickému režimu protestoval pesničkami dva roky pred Karлом Krylom.

„Vtedy sa Ľuba len učila básničky o Zoji Kosmodemjanskej. Ja jediný na Slovensku som ešte pred 'revolúciou' dal výpoveď zo zamestnania, keď ma chceli poslať na Večernú univerzitu marxizmu-leninizmu.“

Dėkanovský odmieta, že by Marcela Strýka sledoval.

„Kalmus, podobne ako bol Marcel Strýko, je narušený. Ja som Strýka vôbec nepoznal. Keď ma zvolili za šéfa televízie, tak on kamarátom v krčme so závisťou rozprával, že som bol na neho nasadený. Idiot. Odmietol som ako jediný menovanie za riaditeľa STV a navrhol som Miňa

Kleisa. Ten na druhý deň pustil hlášku, že som bol plukovníkom ŠtB a že to vie od Ruda Schustera. Tá blbosť sa tu živila roky, Rudo o tom nič nevedel, ale všetci chceli, aby to bola pravda.“

Kritizuje spolitizovanie

Súd podľa neho hľadal všetky argumenty a dôkazy, kým rozhodol, že s ŠtB nespupracoval.

„Prvý svedok bol Ladislav Herz, ktorý bol pri tom v Prahe, keď ma oslovil mladý eštabák a súdu dosvedčil, že som povedal: 'Ja, Marcel Dėkanovský, nikdy v živote nikoho neudám a moje meno je Marcel.' Eštabák odpovedal, že som charakter, bez môjho vedomia ma niekde zaevidoval a dal mi krycie meno Marcel.“

Hovorí, že jeho hra Spin mala byť ľahká, trochu ironická, ale pravdivá inscenácia podľa skutočných udalostí v Košiciach.

„Skutočnosť, že sa to spolitizovalo, je dôkazom impotencie štátnej inštitúcie a nepomôže nahradiť originálny košický text Havlovým listom Husákovi. Tak,

ako sa kedysi liezlo do zadku Moskve, tak teraz sa lezie do riti Čechom. A pritom máme kvalitný text, hudbu aj choreografiu tu doma,“ dodáva Dėkanovský.

Avizuje, že preloženú hru chce inscenovať s Ondrejom Šotom.

Divadlo: Prejav demokracie

Košické divadlo hľadá na inscenáciu Spin nový termín.

Vedenie divadla nekonkretizovalo, či hra prekážala košickým hercom.

„Výnimočná profesionalita košických hercov sa ukazuje už desiatky rokov a ich názor na spoločenské udalosti má významnú váhu. To nevylučuje, že rešpektujú dramaturgický plán premiér na danú sezónu a ku každému predstaveniu pristupujú s maximálnou profesionalitou. Príprava jednotlivých premiér je vždy tvorivým procesom celého inscenačného tímu,“ uviedol Svjatoslav Dohovič.

Pripomína, že pred tridsiatimi rokmi boli práve divadlá a

herci tou silou, ktorá po násilnom potlačení študentskej demonštrácie na Národnej triede v Prahe rozbehla proces demokratických zmien a prechod od diktatúry k demokracii.

„Demokracia je aj o tom, že prináša stret rôznych názorov a otvorenú diskusiu, ktorej sa ako štátne divadlo Košice nebráni. Kontroverzie v súvislosti so zmenou premiérového titulu vnímame ako prejav demokracie, ktorú nám Nežná revolúcia priniesla. Premiérový titul sa zmenil, ale nezmenila sa jeho koncepcia, ktorá v druhej časti premiéry a každej reprízy priniesla besedu s protagonistami revolúcie. Diskusiu o slobode a o výtvarných ziskoch získaných pred tridsiatimi rokmi. Beseda bude úplne otvorená a každý dostane priestor vysloviť svoj názor a konfrontovať ho s okolím,“ povedal Svjatoslav Dohovič.

Varovala vedenie

Herečka Ľuba Blaškovičová vysvetľuje, že bola oslovená režisérkou, aby jej povedala viac o situácii a priebehu Novembra '89, pretože ide pripravovať divadelnú hru.

„Čo ma zaskočilo a nesmierne prekvapilo, bol tvorivý tím. Samozrejme, ako aktréke Nežnej mi bolo jasné, že Marcel Dėkanovský je vnímaný kontroverzne medzi členmi Občianskeho fóra a Verejnosti proti násiliu (VPN). Na jednej strane bol jedným zo zakladateľov VPN v STV a na druhej... Ak sa niečo také stane, ten biľag po obhajobe aj rozsudku vždy na tom človeku ostáva. Preto som upozorňovala vedenie divadla, že to nie je dobrý nápad, že to bude kontroverzné a môže to poškodiť aj autorovi, aj divadlu.“

Zdôrazňuje, že dramaturgiu nijako ovplyvniť nemohla a neprekážala jej hra samotná, keďže bola ešte v procese prípravy a obsah ani tému hry nepoznala.

„Zrejme to bola dohoda vedenia divadla a účinkujúcich. Nehrala som v tom a nechcem vyhášať súdy, kto a čo zlyhalo. Ale občas sa stáva, že ak sa niečo nedarí, divadlo pristúpi k takému rozhodnutiu inscenáciu stiah-

nuť a nepokračovať v jej skúšaní. Stane sa, že sa hra zruší aj tesne pred premiérou, keď je zrejme, že zámer nevyšiel a bol by problém. Keď vedenie divadla usúdi, že je lepšie to nepustiť von.“

Eštabáci medzi nami

Blaškovičová chápe situáciu tak, že autorstvo Dėkanovského nebolo hlavnou príčinou zmeny titulu, ale skôr problémový skúšobný proces a uchopenie hry.

Vraví, že mnohí naozaj preukázateľne pozitívne lustrujú spolupracovníci ŠtB sú dnes v pohode.

„Bývalých eštabákov máme okolo seba dodnes a nie je to o tom, že ich stretnem na ulici a budem na nich plúť, lebo, žiaľ, u nás lustráčný zákon nikdy neprešiel a tí ľudia majú právo tváriť sa, že je všetko OK, a pritom mnohým ublížili.“

Kalmusove tvrdenie o malom víťazstve však odmieta.

„Toto je veľmi smutná prehra, bolo to zle zvolené a zle načasované. Nie je to o tom, že Marcel je zlý autor. Urobil krásne veci, je to môj priateľ, len som cítila, že všetci idú do obrovského rizika, že to bude mediálny problém, ktorý niekto vytiahne, a že ublížime divadlu i jemu. Pseudoúspechy nepotrebujeme, už som príliš citlivá na to, aby sa ľuďom verejne ubližovalo. Nemôžeme vytvárať priestor na pochybnosti.“

To, že rozhodnutie vyvolalo konfrontáciu medzi samotnými aktérmi revolúcie, považuje za ľudskú malosť.

„Mne je nesmierne ľúto, že som mala pravdu, že bolo lepšie do toho nejsť a hru neuvádzať, aby táto situácia vôbec nevznikla. Zbytočne sme išli do konfliktu,“ dodáva jedna z najznámejších tvári košickej Nežnej revolúcie.

„Tá revolúcia, vlastne jej dôsledky, mi vzali najbližších milovaných ľudí. Revolúcia požerala svoje deti a mnohým ublížila. Dala nám príliš veľa slobody, ktorú sme nedokázali spracovať. A dodnes sa s ňou vyrovnáť – rovnako ako s minulosťou.“

JANA OGURČÁKOVÁ

PLÁN B: UVEDÚ HAVLOV LIST

Havlov list patrí medzi jeden z najsilnejších disidentských dokumentov z čias normalizácie. Havel v ňom na 28 strojom písaných stranách analyzuje komunistický režim.

List poslal vtedajšiemu generálnemu tajomníkovi Ústredného výboru Komunistickej strany Československa, v podstate najmocnejšiemu mužovi vtedajšieho režimu, a nikdy naň nedostal odpoveď. List pôvodne Havlovi z komunistického ústredia vrátili s tým, že nie je určený šéfovi vládnucej štátostrojiny, ale slúži protikomunistickej propagande.

Po tomto kroku komunistického vedenia Havel list zverejnil prostredníctvom svetových agentúr ako Reuters, AFP a DPA, a tak sa dostal k širokej verejnosti nielen v zahraničí, ale prostredníctvom disidentského hnutia aj v Československu.

„Havel v liste pomenováva všetky neuralgické body, strachy a pocity vtedajšej normalizovanej spoločnosti. Je najväčším svedectvom doby, ale, paradoxne, ak sa do tohto listu začítame dnes, dostávame intenzívny pocit, že normalizácia nie sú naše dejiny, ale stále pretrvávajúca minulosť. Provokatívnu inscenáciu Havlovho listu adresovaného Gustávovi Husákovi chceme adresovať našej občianskej spoločnosti pri príležitosti 30. výročia jej zrodu,“ povedal riaditeľ činohry Milan Antol.

Predstavenie uvedú tak, ako bolo pôvodne plánované, v dvoch častiach. Prvou bude samotná inscenácia List Gustávovi Husákovi v režii Martiny Čičváka.

Druhú časť večera bude tvoriť diskusia s aktérmi revolučných dní a inými osobnosťami kultúrneho a spoločenského života.